

Samhandlingsavtale mellom Mattilsynet og Vitenskapskomiteen for mat og miljø

1. Innledning

Mattilsynet er et statlig, landsdekkende forvaltingsorgan som er med på å sikre forbrukerne trygg mat og trygt drikkevann. Mattilsynet skal fremme folke-, plante-, fiske- og dyrehelse, miljøvennlig produksjon og etisk forsvarlig hold av fisk og dyr. Mattilsynet har også oppgaver knyttet til kosmetikk og kroppsspleieprodukter.

Mattilsynets rolle er å utarbeide framlegg til, forvalte og rettlede om regelverk, føre et risikobasert tilsyn, overvåke og analysere tilstanden, formidle informasjon og kunnskap og ha beredskap. Mattilsynet skal gi faglige råd til Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeri departementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) er en faglig uavhengig komite på mat- og miljøområdet oppnevnt av Helse- og omsorgsdepartementet (HOD). VKM skal utføre uavhengige, vitenskapelige risikovurderinger og sikre åpen kommunikasjon om disse. VKM utfører risikovurderinger på områdene mattrygghet, dyrehelse, dyrevelferd, plante- og plantevernmidler, genmodifiserte organismer, kosmetikk og kroppsspleieprodukter på oppdrag fra Mattilsynet. VKM utfører miljørisikovurderinger knyttet til genmodifiserte organismer, mikrobiologiske produkter, fremmede organismer og handel med truede arter (CITES) på oppdrag fra Miljødirektoratet. VKM gjør også risikovurderinger på eget initiativ. VKM skal praktisere full åpenhet om sitt arbeid.

VKM leverer faglige vurderinger i form av uttalelser (på engelsk «opinions»). En uttalelse kan være en risikovurdering, en nytte- og risikovurdering, en forskningsoppsummering eller andre vitenskapelige vurderinger og kommentarer. I denne samhandlingsavtalen omtales VKMs uttalelser som risikovurderinger.

2. Overordnet mål

Den overordnede hensikten med denne samhandlingsavtalen er å beskrive og legge til rette for en god prosess ved bestilling, gjennomføring og publisering/kommunikasjon av risikovurderinger fra VKM til Mattilsynet. Avtalen omhandler også generell samhandlingsstruktur (kontaktpersoner, faste møter, kommunikasjon om saker til/fra EFSA og rollefordeling).

Veiledning for innhold i bestillingen og prosedyre for samhandlingen er beskrevet i vedlegg I og II.

3. Delmål

Samhandling og informasjonsutveksling mellom etatene skal:

- Bidra til at VKMs risikovurderinger gir Mattilsynet vitenskapelig grunnlag som behøves for å gjennomføre en forsvarlig risikohåndtering
- Ivareta at det er åpenhet om samarbeidsprosessen bak risikovurderingene og risikokommunikasjonen
- Legge grunnlaget for en effektiv dialog og et velfungerende faglig samarbeid mellom etatene.
- Bidra til et effektivt og velfungerende arbeid innenfor mattrygghetsområdet generelt.

4. Rollefordeling

Risikoanalysen består av tre sammenhengende deler: risikovurdering, risikohåndtering og risikokommunikasjon. Risikovurderingen skal gjøres av VKM. Risikohåndteringen skal gjøres av Mattilsynet. Risikokommunikasjon skal gjøres av både Mattilsynet og VKM, der Mattilsynet uttaler seg om håndteringen og VKM om risikovurderingen.

Risikoanalyse skal benyttes som metode ved utvikling av regelverk og valg av tiltak som skal sikre helsemessig trygg mat og trygt drikkevann, fremme god helse hos planter, fisk og landdyr og god dyrevelferd, samt ivareta miljøvennlig produksjon. Metoden kan også brukes ved behov for vitenskapelig vurdering av effekten av risikoreduserende og helsefremmende tiltak.

5. Partenes gjensidige forpliktelser

Partene har gjensidig forpliktet seg til å:

- Samhandle for å nå målene i avtalens punkt 2 og 3.
- Samhandle på en måte som fremmer partenes gjensidige respekt for hverandre.
- Avsette nok ressurser til å oppfylle punktene avtalen omhandler.
- Gi nødvendig informasjon i egen etat slik at alle kan opptre i samsvar med avtalte mål og prosedyrer.

6. Samhandlingsområder

Risikovurderinger

Det er Mattilsynets oppgave å bestille risikovurderinger fra VKM. I noen saker vil det være hensiktsmessig at Mattilsynet og Miljødirektoratet går sammen om en felles bestilling til VKM, eller at de samordner hver sine bestillinger innen samme sak. VKM gjør også risikovurderinger på eget initiativ.

Mattilsynet skal vurdere å innhente en risikovurdering fra VKM i følgende tilfeller:

- Ved utvikling av nasjonalt regelverk
- Når det utvikles internasjonalt regelverk om mattrygghet og særnorske forhold gjør at risikoen i Norge kan avvike fra forholdene i andre land.
- Når Mattilsynet har fått kunnskap om en mulig ny fare eller om nye effekter eller økt eksponering for en kjent/tidligere vurdert fare.
- Når det oppstår saker som kan ha betydelige politiske/økonomiske konsekvenser, eller som forventes å få stor medieoppmerksomhet.

- Hvis en fare nylig er risikovurdert internasjonalt av EFSA, WHO, OIE, IPPC/EPPO eller av andre lands risikovurderingsorganer, skal VKM bare foreta en risikovurdering når det foreligger et spesielt behov for dette hos Mattilsynet, som f.eks. særlige norske forhold.

For mer informasjon om bestilling av risikovurderinger, se vedlegg 1.

Kommunikasjon av risikovurderingene

Bestillingen

- Mattilsynet legger utkast til bestillinger til VKM ut til offentlig høring på mattilsynet.no før de ferdigstilles. Alternativt kan Mattilsynet arrangere høringsmøte.
- Ved oppstart av en ny risikovurdering koordinerer VKM og Mattilsynet kommunikasjonen/omtalen av bestillingen. Bestillingen publiseres på VKMs hjemmeside

Risikovurderingen - underveis

- VKM og Mattilsynet samarbeider om kommunikasjon av risikovurderingene, så langt det er hensiktsmessig.
- Planleggingen av kommunikasjonsarbeidet starter i god tid før publisering.
- Mattilsynet får risikovurderingen, med angitt sperrefrist, til siste gjennomsyn før publisering.
- VKM og Mattilsynet informerer berørte fagdepartementer og eventuelle andre etater om publiseringen.
- Mattilsynet og VKM utveksler nettomtaler av risikovurderingen forut for publiseringen.
- Det arrangeres åpne overleveringsmøter dersom dette er hensiktsmessig. Møtene holdes fortrinnsvis i Mattilsynets lokaler. VKM tar seg av det praktiske. Typisk agenda er en kort introduksjon fra Mattilsynet, overlevering av risikovurderingen fra VKM, presentasjon av risikovurderingen ved faglig ansvarlig i komiteen, kommentar fra Mattilsynet og spørsmål fra salen.
- I saker som angår kosthold og ernæring, kan også Helsedirektoratet involveres i kommunikasjonsarbeidet.

Risikovurderingen - publisering

- VKM publiserer risikovurderingen med sin omtale på VKMs nettsider. Risikovurderingen kommuniseres også i sosiale medier og eventuelt andre kanaler.
- Mattilsynet publiserer sin omtale av saken på Mattilsynets hjemmeside og eventuelt Matportalen.no. Det linkes til risikovurderingen på VKMs hjemmeside.

Håndtering av spørsmål og kommentarer til risikovurderingene

- Spørsmål og mulige innsigelser knyttet til risikovurderingen besvares av VKM.
- Spørsmål om risikohåndteringen fra bestilling til valg og gjennomføring av tiltak besvares av Mattilsynet.
- VKM og Mattilsynet skal gjensidig informere hverandre om aktuelle (medie)henvendelser.

7. Samhandlingsstruktur

Praktisk

- Mattilsynets kontaktperson for VKM (for tiden Hege Ørbeck Sørheim) står som mottaker av generelle, overordnede eller praktiske spørsmål og henvendelser fra VKM. Kontaktpersonen videreformidler informasjon om dette, om nye oppdrag og resultater av VKMs arbeid til relevante seksjoner og personer i Mattilsynet. Kontaktpersonen lager en samlet oversikt over planlagte bestillinger for påfølgende år innen utgangen av november.
- Mattilsynet har observatør med talerett på møtene i VKMs hovedkomité (HK). Observatøren orienterer fra Mattilsynet på HK-møtene. Observatøren presenterer den samlede oversikten over planlagte bestillinger for påfølgende år på årets siste HK-møte. Mattilsynets bruk av VKMs uttalelser i forgående år presenteres på HKs første årlige møte.
- VKMs kontaktperson for Mattilsynet (for tiden Elin Thingnæs Lid) står som mottaker av generelle, overordnede eller praktiske spørsmål og henvendelser fra Mattilsynet. Kontaktpersonen videreformidler informasjonen til relevant person i VKM.
- De to kontaktpersonene har løpende kontakt og møtes ved behov.
- Mattilsynets kontaktperson for VKM skal informere VKMs prosjekteiere (for tiden Elin Thingnæs Lid og Merethe Aasmo Finne) tidlig når et mulig behov for en risikovurdering oppstår. VKMs prosjekteiere står som mottakere av en første skisse eller utkast til en bestilling.
- VKM informerer Mattilsynet når VKM mottar eller varsles om en mulig bestilling fra Miljødirektoratet. VKM informerer Miljødirektoratet når VKM mottar eller varsles om en mulig bestilling fra Mattilsynet. Miljødirektoratets kontaktperson for VKM er for tiden Janne Øvrebø Bohnhorst. Det er behov for egen rutine for fellesbestillinger.
- Formelle kontaktmøter på toppledernivå avholdes en gang per år, fortrinnsvis på høsten. Disse møtene drøfter saker av overordnet og prinsipiell betydning for etatenes samarbeid. Ansvar for møtested og ledelse går på omgang.
- Ved behov avholdes koordineringsmøter. Disse kan gjelde diskusjon om behov for revisjon av eksisterende rutiner, koordinering av innspill til andre etater som Forskningsrådet, eller avklaring av spørsmål om prioritering eller tolkning av planlagte bestillinger. Mattilsynet og VKM møter med medarbeidere fra de aktuelle seksjoner/fagområder i henhold til avtalt dagsorden.
- Mattilsynet arrangerer et årlig kontaktmøte mellom Mattilsynet, kunnskapsinstitusjonene og VKM.
- Mattilsynet informerer VKM når Mattilsynet bestiller en risikovurdering fra en av kunnskapsinstitusjonene og får konklusjonen fra denne så snart den foreligger.
- VKM varsler Mattilsynet når VKM vurderer å selvinitiere en risikovurdering.

Observatør

Mattilsynets saksbehandler og/eller seksjonssjef møter som observatør når risikovurderingen behandles i møter i VKMs faggrupper, prosjektgrupper - og hovedkomité. Observatøren får utkast til vurderinger som skal behandles på møtene og kan besvare og stille egne spørsmål. Det er viktig at observatøren deltar på møtene og bidrar til å avklare hva Mattilsynet trenger svar på og passer på at de får tydelige svar på dette. Observatøren skal ikke påvirke selve konklusjonene og den faglige vurderingen som ligger bak. Observatøren er underlagt samme taushetsplikt som VKMs medlemmer. For mer informasjon om observatørrollen, se VKMs [retningslinjer for observatører](#) fra VKMs oppdragsgivere.

Samarbeid/kommunikasjon om saker til/fra EFSA

- VKMs direktør er Norges representant i EFSA Advisory Forum (AF). Mattilsynets kontaktperson deltar på formøter i HOD før møtene i AF.
- VKMs sekretariat er norsk kontaktpunkt for EFSA og deltar i nettverket for kontaktpunkter (Focal Points) i EFSA.
- Som norsk kontaktpunkt videreformidler VKM informasjon fra EFSA til Mattilsynet og relevante forskningsinstitusjoner i Norge.
- VKMs kommunikasjonssjef møter i EFSA Communication Experts Network (CEN). Mattilsynets kommunikasjonsavdeling mottar dagsorden og referater fra møtene.
- VKMs kommunikasjonssjef videresender mottatte risikovurderinger under sperrefrist samt pressemelding fra EFSA til Mattilsynets kontaktperson for VKM.
- Før VKM omtaler en risikovurdering eller annen aktuell informasjon fra EFSA, varsles Mattilsynets kontaktperson og kommunikasjonsseksjonen. Disse avklarer med aktuell fagseksjon om Mattilsynet skal lage egen nettmelding om saken.
- Norge er representert i EFSA's vitenskapelige nettverk (Scientific Networks). Oversikt over disse og over norske medlemmer finnes på VKMs hjemmeside.

8. Ved uenighet

Eventuelle konflikter eller uenigheter mellom partene skal søkes løst gjennom dialog. Dersom løsning ikke finnes gjennom dialog mellom partene, skal løsningen avklares i Helse- og omsorgsdepartementet.

9. Evaluering

Avtalen evalueres årlig under toppleder møtet.

10. Avtaleperiode

Avtalen trer i kraft fra 2. juni 2017 og varer inntil videre.

Oslo, 02.06.2017

Lars E. Hanssen

Direktør VKM

Harald Gjein

Direktør Mattilsynet

Vedlegg

Vedlegg I: Veiledning for innhold i bestilling av risikovurdering fra Mattilsynet til VKM

Vedlegg II: Prosedyre for samhandling mellom Mattilsynet og VKM ved utarbeidelse av risikovurderinger

Vedlegg I

Veiledning for innhold i bestilling av risikovurdering fra Mattilsynet til Vitenskapskomiteen for mattrygghet

Mattilsynets spørsmål til VKM varierer i omfang og kompleksitet. Denne veiledningen gir en oversikt over hva de aller fleste bestillingene bør inneholde, også bestillinger som Mattilsynet lager sammen med Miljødirektoratet. Prosedyren for samarbeidet mellom Mattilsynet og VKM er beskrevet i vedlegg II.

Oppdraget

- Spørsmålene som Mattilsynet ønsker besvart skal være beskrevet klart, konkret og detaljert. Det skal også være klart hva Mattilsynet skal bruke risikovurderingen til, og hvilken nytte/gevinst dette gir samfunnet. Dette er nødvendig for at VKM skal kunne levere et best mulig produkt til Mattilsynet. Risikovurderingen skal skrives på engelsk, med et fylldig norsk sammendrag.
- Dersom Mattilsynet unntaksvis ønsker en risikovurdering på norsk, må Mattilsynet på forhånd opplyse brukerne om at risikovurderingen ikke vil bli oversatt i etterkant.
- Mandat ("terms of reference") og bakgrunn ("background") skal formuleres både på norsk og engelsk av Mattilsynet. Disse tekstene inngår som sådan i VKMs risikovurdering.

Bakgrunn for saken inkludert tolkning av regelverk

- Bestillingen skal inneholde bakgrunnsinformasjon som setter problemstillingen inn i sin rette sammenheng.
- Bakgrunnsinformasjonen skal beskrive hvordan saken oppsto, nødvendig historikk rundt saken frem til dags dato, tidligere risikovurderinger, relevant regelverk og håndtering hittil, samt situasjonen i andre land.
- Mattilsynet må beskrive viktige problemstillinger knyttet til regelverket i en sak og tolkning av dette i bestillingen.

Data

- Mattilsynet skal sende med all relevant informasjon/data som de eier eller har mottatt i forbindelse med saken. Mattilsynet må sende dette over til VKM i god tid og i en form som kan brukes av VKM-ekspertene. Dataene må være tilgjengelige innen de starter sitt arbeid. Ved behov for inntaksberegninger i risikovurderingene må Mattilsynet sørge for nødvendige data for forekomst/bruk av stoffer.
Nedenfor følger eksempler på data som vil kunne være relevant å legge ved en bestilling:
 - Data som Mattilsynet mottar fra meldesystemer, blant annet relevante RASFF meldinger
 - Data fra databaser og fagdatasystemer som Mattilsynet eier eller har tilgang til
 - Data fra kartleggings- og overvåkingsprosjekter initiert av Mattilsynet
 - Omsetningstall, opplysninger om produksjonsprosesser eller sammensetning av produkter eller andre opplysninger som kan hentes inn fra Mattilsynets pliktsubjekter
 - Data Mattilsynet har fått tilgang til gjennom sitt internasjonale nettverk
- Informasjon og data som er like tilgjengelig for VKM som for Mattilsynet skal fremskaffes av VKM, dette gjelder blant annet:
 - Publiserte vitenskapelige data om forekomst og eksponering

- Publiserte vitenskapelige studier/data om effekter og andre egenskaper ved "faren"
- Internasjonale og nasjonale publiserte risikovurderinger
- Data som Kunnskapsinstitusjonene er forpliktet til å stille til disposisjon for VKM
- Oppdaterte kostholdsdata

Typer bestillinger og tidsramme

Bestillingene vil på grunn av ulikt omfang og kompleksitet måtte ha ulike tidsrammer. Frist skal settes i samarbeid mellom VKM og Mattilsynet. Nødvendige prioriteringer koordineres av kontaktpersonen i Mattilsynet og kontaktpersonen i VKM.

Vedlegg II

Prosedyre for samhandling mellom Mattilsynet og VKM ved utarbeidelse av risikovurderinger

Hensikten med prosedyren er å sikre en god bestilling av risikovurderinger fra Mattilsynet til Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM), og en fornuftig samhandling fram til svar på bestillingen og publisering av risikovurderingen.

Prosedyren gjelder bestillinger innenfor alle fagområder som Mattilsynet og VKM samarbeider om.

Mattilsynets kontaktperson for VKM (MTs kontaktperson) er for tiden Kirstin Færden. VKMs kontaktperson for Mattilsynet (VKMs kontaktperson) er for tiden Elin Thingnæs Lid.

Trinn	Ansvarlig	Aktivitet
1.	MT	Fagledelsen på hovedkontoret vurderer om det skal bestilles en vitenskapelig risikovurdering hos VKM i en sak. Bestillinger fra MT til VKM er forankret i fagavdelingenes seksjoner på hovedkontoret.
2.	Fagseksjon i MT	Saksbehandler lager et utkast til bestilling og melder behov for risikovurdering til MTs kontaktperson.
3.	MTs kontaktperson	Varsler VKMs kontaktperson og sender bestillingsutkastet pr e-post.
4.	VKM	Vurderer om oppdraget er innenfor VKMs mandat og gjør en foreløpig vurdering av sekretariatets og komiteens kapasitet til å behandle saken. Utnevner en kontaktperson i sekretariatet for videre drøfting av oppdraget med MT.
5.	MT og VKM	Diskuterer problemstillingen, avklarer og presiserer spørsmål, og vurderer om det er aktuelt å involvere andre etater.
6.	VKM	Drøfter bestillingsutkastet og kommer tilbake til MT med forslag til endring eller presisering.
7.	MT	Vurderer forslagene til endring fra VKM. Klarerer med VKM om man er enig i endret forslag til bestilling.
8.	MT og VKM	Beslutter om det er ønskelig å gjennomføre oppdraget. Dette skal gå via MTs og VKMs kontaktpersoner.
9.	MT	Informerer fagansvarlig departement om ny bestilling.
10.	MT	Legger forslag til bestilling ut til høring på Mattilsynet.no. Kommunikasjon hos MT orienterer kommunikasjon hos VKM om høringen før publiseringen. Alternativt kan MT arrangere et høringsmøte.
11.	VKM	VKM sørger for at en omtale av kommende bestilling koordineres med MT og legges ut på VKM.no.
12.	MT	Vurderer høringssvarene og innarbeider eventuelle endringer. Dersom endringene er vesentlige sjekkes disse ut med VKM før endelig bestilling oversendes VKMs kontaktperson. MTs kontaktperson skal ha kopi av bestillingen.
13.	VKM	Mottar bestilling, oversender den til faggruppen og legger den ut på VKM.no

14.	VKM	Oppretter en prosjektgruppe og utarbeider en prosjektplan for gjennomføringen av oppdraget. Ansvarlig prosjektleder formaliseres.
15.	VKM	Prosjektgruppen lager en arbeids- og tidsplan og skriver utkast til risikovurdering.
16.	VKM og MT	Avvik fra tidsplan skal drøftes med MT. Dette skal gjøres via MTs og VKMs kontaktpersoner. Ved større avvik skal forslag til ny tidsplan fremlegges for ansvarlig leder i de to etatene.
17.	MT	Deltar som observatør i VKMs møter for å kunne følge prosessen, påpeke og besvare uklarheter og sørge for at MT får svar på det de trenger å vite i sin håndtering av faren/situasjonen.
18.	MT	Diskuterer innholdet i rapporten/utviklingen internt i MT underveis ved behov.
19.	MT og VKM	Prosjektleder i VKM og saksansvarlig i MT drøfter kommunikasjon av risikovurderingen med sine kommunikasjonsansvarlige i god tid før planlagt publisering. Vurderer om det er behov for overleveringsmøte.
20.	VKM	Komiteen behandler og vedtar risikovurderingen. Etter dette skal det kun gjøres redaksjonelle endringer i dokumentet.
21.	VKM og MT	Avklarer og avtaler endelig publiseringsdato.
22.	MT og VKM	Vurderer om fagdepartementer og andre berørte etater skal forhåndsinformeres om utfall av risikovurderingen.
23.	VKM	Sender over risikovurderingen med sperrefrist (5 virkedager) og sitt utkast til nettomtale til saksbehandler og ansvarlig seksjonsleder i MT med kopi til MTs kontaktperson og Internpost.Kommunikasjon@mattilsynet.no . Kortere eller lengre sperrefrist kan avtales.
24.	MT	Melder tilbake til VKM om det er språklige uklarheter eller formuleringer i risikovurderingen eller utkastet til nettomtale som krever endringer før publisering. Sender over sitt utkast til nettomtale.
25.	VKM	Sørger for å innarbeide eventuelle korrigeringer. Sender eventuelle kommentarer til MTs nettomtale.
26.	VKM	Etter sperrefristen: Sender endelig vurdering til saksansvarlig i MT med kopi til MTs kontaktperson, Mattilsynets postmottak og Internpost.Kommunikasjon@mattilsynet.no
27.	VKM	Legger samtidig ut rapport og nettomtale på VKMs hjemmeside.
28.	MT	Legger ut MTs nettomtale på Mattilsynet.no med lenke til risikovurderingen på VKMs hjemmeside.
29.	MT	Følger opp risikohåndtering av saken og informerer VKM om dette.
30.	VKM	Oversender evalueringsskjema til MTs kontaktperson som videresender det til fagseksjonen i MT.
31.	MT	Fyller ut skjemaet og returnerer dette til VKM via MTs kontaktperson.